

УДК 341.231.145

DOI <https://doi.org/10.32841/ILA.2019.21.08>**ЗАВГОРОДНІЙ В. А.,**

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри теорії та історії держави і права

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗМІСТ ТА ОБСЯГ КАТЕГОРІЇ «ЗАХОДИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ» В АСПЕКТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Анотація. У статті досліджується категорія «заходи індивідуального характеру» у рамках імплементації рішень Міжнародного суду Ради Європи в національну правову систему, розкривається її зміст та обсяг. За результатами дослідження автором запропоновано поняття та види досліджуваного правового явища, з'ясовано його юридичну природу, а також особливості вжиття таких заходів.

Ключові слова: заходи, засоби, заходи індивідуального характеру, первинні заходи індивідуального характеру, додаткові заходи індивідуального характеру, окремі заходи індивідуального характеру.

Постановка проблеми. Виконання державою-відповідачем ухвалених Європейським судом з прав людини (далі – ЄСПЛ) остаточних рішень, що в межах даного дослідження розглядається елементом механізму їх імплементації в національну правову систему, неможливе без вжиття відповідних заходів, вид та значення яких у кожному конкретному випадку констатації порушення конвенційних прав різні. Однак, незважаючи на ухвалення українським парламентом спеціального Закону «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ», його положення не розкривають зміст вживаного в ньому поняття «заходи індивідуального характеру», що актуалізує питання про його сутність і обсяг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості виконання рішень Страсбурзького суду Ради Європи досліджували у своїх роботах такі вітчизняні та закордонні вчені, як: В. Абдрашитова, І. Андронов, А. Деменева, В. Євінгов, О. Кайдаш, Л. Москвич, В. Паліюк, П. Рабінович, О. Сердюк, О. Соловійов, С. Федик, В. Туманов, Т. Дудаш, С. Шевчук та інші. Проте питання про зміст та обсяг категорії «заходи індивідуального характеру» не знайшли своєї однозначної відповіді як в загальнотеоретичній, так і галузевих юридичних науках.

Під час підготовки цієї статті автор поставив за мету розкрити зміст поняття «заходи індивідуального характеру», з'ясувати види і характерні риси однойменного правового феномену.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зважаючи на те, що досліджуване правове явище у своїй основі має ключове слово «захід», передусім саме воно потребує свого сутнісного розуміння.

В «Академічному тлумачному словнику української мови» зазначається, що термін «захід» має декілька значень, серед яких такі: 1) сукупність дій або засобів для досягнення, здійснення чого-небудь; 2) намір, задум здійснити що-небудь [1]. Тотожне трактування цього слова наявне і у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» [2, с. 433].

Подібну інтерпретацію слова «заходи» можна знайти і в словниках російської мови. Так, наприклад, у «Тлумачному словнику» С. Ожегова та Н. Шведової відповідний термін «меры» пропонується розуміти як засіб для здійснення чого-небудь, захід (наприклад, запобіжні заходи, рішучі заходи, вжити необхідних заходів) [3, с. 544]. Отже, авторами наголошується на двох основних значеннях цього терміна у множині, а саме: знаряддя та дії. У «Словнику російської мови» Д. Ушакова термін «меры» трактується дещо інакше, окрім значення «захід», розуміється як спосіб дії [4, с. 439], тобто в розумінні сукупності прийомів діяння.

Зазначене дозволяє стверджувати, що інтерпретація категорії «заходи» характеризується полісемічністю та може розглядатися як: 1) дії (правомірна поведінка уповноважених суб'єктів для досягнення визначеної мети); 2) засоби (те, що слугує знаряддям досягнення суб'єктами визначеної мети); 3) наміри (задекларовані бажання суб'єктів зробити, вчинити що-небудь); 4) способи (сукупність прийомів досягнення визначеної мети).

Найбільш прийнятним вважаємо підхід до трактування категорії «заходи» через сукупність відповідних засобів, зокрема правових. Поділяємо позицію щодо цього А. Малько, який стверджує, що правові засоби – це правові явища, вираженням яких є інструменти (встановлення) і діяння (технології), за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права, забезпечується досягнення соціально корисних цілей [5, с. 722–723]. Правник наголошує на необхідності розуміння правових засобів через сукупність двох складових частин: інструментальної та технологічної.

Уважаємо, що в рамках нашого дослідження розуміння категорії «заходи» має також ґрунтуватися на поєднанні інструментального та технологічного аспектів розуміння поняття «засоби», тобто в їх діалектичній єдності. Інструментальний аспект дає відповідь на запитання, за допомогою чого досягається поставлена мета, здійснюється вплив на поведінку суб'єктів чи розв'язується конкретне завдання. Технологічний аспект вказує на те, у який спосіб застосовується чи використовується той або інший засіб, тобто за допомогою сукупності яких юридичних прийомів діяти суб'єкту.

Аналіз положень ст. 1 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ» дає підстави стверджувати, що порядок

виконання рішення Страсбурзького суду містить три складові частини, а саме: 1) виплату стягувачеві відшкодування; 2) ужиття додаткових заходів індивідуального характеру; 3) ужиття заходів загального характеру [6]. Зважаючи на те, що перші два заходи мають персоніфікований характер, їх закономірно відносять до індивідуальних, хоча варто зауважити, що в самому законі виплата відшкодування безпосередньо так не розглядається.

Виплата відшкодування (справедлива сатисфакція) є першим необхідним заходом, що вживається державою на виконання резолютивної частини рішення Страсбурзького суду та по суті являє собою грошову суму, яка виплачується з бюджету держави як компенсація за протиправні дії з боку її органів чи посадових осіб. Проте варто наголосити на тому, що встановлення такого відшкодування скаржнику рішенням ЄСПЛ зумовлюється низкою особливостей, які потребують свого критичного осмислення.

Принагідно зазначимо, що ст. 41 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод встановлено такі умови надання потерпілій стороні справедливої сатисфакції: визнання Судом факту порушення Конвенції або протоколів до неї; якщо внутрішнє право відповідної високої договірної сторони передбачає лише часткове відшкодування; за необхідності [7].

Зазначене дозволяє стверджувати, що встановлення Судом факту порушення конвенційних норм ще не є підставою для присудження скаржнику грошової компенсації, потребує з'ясування ним особливостей національних компенсаційних механізмів на предмет їхньої повноти. Водночас Міжнародний суд Ради Європи має обґрунтувати у своєму рішенні необхідність виплати сатисфакції, що до того ж має бути справедливою, зважаючи на обставини справи.

Як убачається з аналізу рішень ЄСПЛ проти України та деяких інших європейських держав, виконання умови «необхідності призначення сатисфакції» загалом зводиться до аналізу заяви скаржника на предмет наявності від нього вимоги про компенсацію завданої державою шкоди. Якщо такої вимоги немає, Європейський суд, навіть за констатації порушення конвенційних прав, не вбачає підстав для присудження сатисфакції. Так, наприклад, у рішенні у справі «Ю. Тимошенко проти України» ЄСПЛ дійшов висновку про те, що оскільки заявниця не подала будь-яких вимог щодо компенсації шкоди або судових та інших витрат, за пунктами ст. 41 Конвенції їй нічого не присуджується [8].

Отже, однією з обов'язкових умов отримання грошової компенсації як заходу персоніфікованого характеру є її вимога з боку скаржника. Аналіз значної кількості рішень Страсбурзького суду доводить, що заявник часто вимагає більш значну суму компенсації завданої шкоди, що визнається Судом необґрунтованою, надмірною чи документально непідтвердженою.

Варто зауважити, що ЄСПЛ, виконуючи оціночну функцію під час визначення справедливого розміру матеріальної чи моральної шкоди, виходить із відповідних витрат і витрат, яких поніс заявник, а також зазначених страждань чи пригнічень. Однак у деяких випадках ЄСПЛ доходить

висновку, що сама собою констатація порушення прав людини вже становить достатню справедливу сатисфакцію, з огляду на обставини справи.

Таких висновків, наприклад, дійшов ЄСПЛ у рішенні у справі «Назарчук проти України», де зазначається, що Суд не бачить жодного причинно-наслідкового зв'язку між констатованим порушенням і заявленою вимогою заявника щодо матеріальної шкоди. Суд не присуджує компенсації в цьому зв'язку. Що ж стосується моральної шкоди, то Суд визнає вимоги заявника необґрунтованими і вважає, що факт визнання порушення становитиме достатню справедливу сатисфакцію в цій справі, зважаючи на тривале мовчання заявника щодо виконання рішення суду в його справі [9]. Отже, необґрунтованість вимог заявника та його бездіяльність на внутрішньодержавному рівні призводять до неотримання жодної грошової компенсації, хоча рішення Міжнародного суду ухвалено на його користь. Зазначене вказує на те, що, незважаючи на традиційне уявлення про справедливу компенсацію як грошову виплату (винагороду) скаржнику, за певних обставин конкретної справи ЄСПЛ не розглядає її у грошовому еквіваленті, щоправда, на наше переконання, такі висновки Суду напряду залежать від вимог і дій скаржника.

Зважаючи на те, що метою заходів індивідуального характеру є не тільки виплата справедливої компенсації скаржнику, але і припинення встановленого Страсбурзьким судом порушення прав та відновлення його правового становища, наскільки це можливо, до того стану, у якому скаржник перебував до порушення Конвенції (*restitutio in integrum*), держава має вдатися і до інших ефективних заходів, вибір яких залишається за останньою.

Водночас, як зазначив сам Суд у рішенні у справі «Папаміхалопулос та інші проти Греції», високі договірні сторони у принципі вільні у виборі засобів, шляхом використання яких вони виконуватимуть рішення, у якому Суд визнав порушення. Ця свобода дій щодо способу виконання рішення відображає свободу вибору, пов'язаного з першочерговим зобов'язанням держав забезпечувати визначені Конвенцією права і свободи (ст. 1). Якщо природа Конвенції дозволяє "*restitutio in integrum*", то держава-відповідач може сама його виконати, оскільки у Суду немає ні таких повноважень, ні практичних можливостей для виконання "*restitutio in integrum*". З іншого боку, якщо внутрішнє право не дозволяє – або дозволяє лише часткову – компенсацію, то ст. 41 дозволяє Суду надати потерпілій стороні відшкодування, яке, як він вважає, буде адекватним [10].

Аналіз зазначеної правової позиції ЄСПЛ дозволяє говорити про наявний прямий зв'язок розміру справедливої сатисфакції та можливості перегляду судового рішення на національному рівні після констатації ЄСПЛ порушення конвенційних прав людини, що актуалізує питання про необхідність закріплення на законодавчому рівні обов'язкового перегляду справи скаржника Верховним Судом. Щодо цього як на міжнародному, так і на національному рівнях сформовано низку положень, що мають як рекомендаційний, так певною мірою нормативний характер.

Відповідно до Рекомендації NR (2000) 2 «Щодо повторного розгляду або поновлення провадження у певних справах на національному рівні після ухвалення рішень ЄСПЛ», Комітет міністрів Ради Європи закликає договірні сторони, зокрема, до перегляду своїх національних правових систем із метою забезпечення адекватних можливостей повторного розгляду справи, включаючи поновлення провадження, коли Суд визнав порушення Конвенції, особливо: а) коли потерпіла сторона і далі зазнає значних негативних наслідків рішення, ухваленого на національному рівні, – наслідків, щодо яких справедлива сатисфакція не була адекватним засобом захисту, і які не можна виправити інакше, ніж через повторний розгляд або поновлення провадження; б) коли рішення Суду спонукає до висновку, що оскаржене рішення національного суду суперечить Конвенції по суті, або в основі визнаного порушення лежали суттєві процедурні помилки чи недоліки, які ставлять під серйозний сумнів результат оскарженого провадження на національному рівні [11]. Погоджуємося із запропонованими Комітетом міністрів Ради Європи підставами для перегляду національного судового чи іншого рішення, у разі констатації ЄСПЛ порушення прав людини, значимо нагальне питання про те, хто із суб'єктів і на якому етапі має взяти до уваги згадані умови.

У ст. 11 Закону «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ» зазначається, що право порушити провадження про перегляд справи та / або право на відновлення провадження є виключним правом лише самого заявника [6]. Можливість перегляду рішень національних судових інстанцій за виключних обставин, однією з яких є встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань під час вирішення даної справи судом, передбачена також гл. 34 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, гл. 3 р. V Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України, гл. 3 р. IV Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ).

Однак варто наголосити на тому, що, згідно з положеннями зазначених кодексів, право подати заяву про перегляд за виключними обставинами має особа, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, не пізніше тридцяти днів із дня, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного (п. 2. ч. 5. ст. 461 КПК, п. 5. ч. 1. ст. 424 ЦПК, п. 6. ч. 1. ст. 363 КАСУ).

Отже, імовірність ужиття такого заходу індивідуального характеру, як перегляд справи, на пряму залежить не тільки від рівня освіченості та правосвідомості людини, конвенційне право якої було порушене, але й від дотримання нею визначених законодавством строків. Виходячи з логіки законодавця та беручи до уваги попередньо зазначені рекомендації Ради Європи, саме потерпіла від дій держави особа має спершу визначитися, чи є присуджена ЄСПЛ справедлива сатисфакція адекватним для неї засобом

захисту її порушеного права, чи може повторний розгляд або поновлення провадження справи виправити негативні наслідки попередньо ухваленого рішення, і чи ухвалене рішення суперечить Конвенції або ж мало суттєві процедурні помилки чи недоліки. На наше переконання, відповіді на ці запитання може надати лише кваліфікований правник, послугами якого може скористатися не кожен пересічний громадянин.

Зазначене вказує на те, що законодавець, перекладаючи ініціативу вжиття цього заходу на скаржника, фактично визнає його неосновним (факультативним) у механізмі імплементації рішень ЄСПЛ, що призводить до їх незначної кількості, водночас роль держави зводиться лише до інформування потерпілої особи про її право на ініціювання перегляду.

Так, за інформацією судді Верховного Суду (далі – ВС) Д. Гудими, упродовж 2018 р. Велика палата ВС розглянула по суті 70 заяв про перегляд судових рішень за виключними обставинами, з яких: 9 задовольнила повністю, 5 задовольнила частково, відмовила в задоволенні 40, закрила провадження щодо 16 [12].

Щодо цього варто зауважити, що сам факт констатації ЄСПЛ порушення конвенційного права вказує на неефективність безпосередньо судової системи держави-відповідача, тому запуск процедури відновлення попереднього юридичного стану через перегляд попередньо ухваленого рішення вищою національною судовою інстанцією має бути обов'язком держави, а не питанням власного розсуду скаржника. Проте Великою палатою ВС сформовано іншу позицію, згідно з якою не може застосовуватися як захід індивідуального характеру на виконання рішення ЄСПЛ перегляд судових рішень у зв'язку з виключними обставинами за п. 2 ч. 3 ст. 423 ЦПК України у випадках, якщо встановлені ЄСПЛ порушення Україною міжнародних зобов'язань: повинні бути усунуті лише шляхом ужиття заходів загального характеру; не стосуються особи, яка подала заяву про перегляд судових рішень; не стосуються справи, про перегляд судового рішення в якій подана заява; стосуються лише тривалості розгляду даної справи чи тривалості невиконання ухвалених у ній судових рішень [13].

Вважаємо, що в такий спосіб Верховний Суд, який діє від імені держави, фактично визнає своє безсилля щодо охорони конвенційних прав і свобод людини, що категорично неприйнятно для правової держави, у якій діє принцип надійної юридичної захищеності особи. Така позиція Суду, на нашу думку, свідчить не про імплементацію конституційного принципу верховенства права, а про фактичну його підміну уявною «доцільністю» найбільш ефективної організації здійснення правосуддя. Така уявність підтверджується суперечністю вищезгаданої позиції Верховного Суду меті правосуддя, що полягає в захисті прав і свобод людини та їх відновленні в разі порушення.

Як слушно зауважують Л. Трагнюк і О. Сердюк, у деяких рішеннях ЄСПЛ може вказати на окремі заходи індивідуального характеру, яких має вжити держава для виконання рішення Суду. Так, у рішенні «Олександр

Волков проти України» від 9 січня 2013 р. Суд, констатувавши порушення ст. ст. 6 і 8 Конвенції, серед іншого постановив, що Україна має забезпечити якнайшвидше поновлення скаржника на посаді судді ВСУ [14, с. 52]. До такого роду заходів індивідуального характеру також варто віднести і припинення обмежувальних заходів із боку держави, надання дозволу на в'їзд, дострокове звільнення з-під варту чи відбування покарання, скасування рішення про примусове видворення іноземця, зняття арешту з майна тощо.

Аналіз рішень, що ухвалювалися ЄСПЛ у справах проти різних держав-учасниць Конвенції, дозволяє стверджувати, що визначення Міжнародним судом таких «окремих індивідуальних заходів» зумовлюються різними чинниками, серед яких: суспільний резонанс справи, її виняткові обставини; наголошення на них як на найбільш прийнятних для припинення встановленого у справі порушення; необхідність якнайшвидшої реакції держави-відповідача на встановлене порушення; відсутність реального вибору інших індивідуальних заходів, які б виправили порушення прав людини.

Висновки. Зважаючи на вищевикладене, запропонуємо такий концепт правового феномену, що становить предмет дослідження: «заходи індивідуального характеру – це сукупність правових засобів інструментального та технологічного характеру, зовнішнім вираженням яких є дії з боку уповноважених органів державної влади, їх службових та посадових осіб, що вживаються на виконання остаточного рішення ЄСПЛ, у якому констатовано порушення одного або декількох прав та/або свобод конкретної людини (людей), з метою компенсації наслідків встановленого порушення, припинення його тривалої дії, а також відновлення, наскільки це можливо, попереднього юридичного та фактичного стану потерпілої особи».

За своєю юридичною природою: а) вони мають персоніфікований характер; б) вони є компенсаційними та / або правовідновлювальними; в) вони є першими за темпоральною ознакою; г) їх множина складає обсяг.

Наявні заходи індивідуального характеру варто розподілити так:

1) первинні, які: а) вживаються першочергово в разі встановлення Міжнародним судом Ради Європи факту порушення Конвенції; б) знаходять свій вияв у справедливій сатисфакції, що зазвичай становить певну грошову виплату з державного бюджету держави-відповідача, розмір якої точно визначається в резолютивній частині остаточного рішення ЄСПЛ, або обмежуються власне констатацією порушення конвенційних прав; в) установлюються ЄСПЛ за умови передбачення внутрішнім національним правом держави-відповідача лише часткової компенсації завданої шкоди; г) спрямовані на компенсацію спричиненої матеріальної та/або моральної шкоди скаржнику з боку держави, а також компенсацію судових та інших витрат; г) вживаються за необхідності та за наявності вимоги їх вжиття у скарзі, що надсилається до ЄСПЛ; д) детально регламентовані чинним національним законодавством щодо етапів, строків і суб'єктів; е) не потребують ініціювання з боку скаржника; ж) вжиття таких заходів із боку дер-

жави дозволяє говорити про виконання остаточного рішення ЄСПЛ у його резолютивній частині (окрім пілотних і квазіпілотних рішень);

2) додаткові (факультативні), що: а) вживаються з метою відновлення стану заявника, який існував до порушення конвенційного права, або з метою припинення обмежувальних заходів із боку держави; б) здійснюються шляхом повторного розгляду справи або поновлення провадження; в) вживаються лише за умови їх ініціювання скаргником перед уповноваженим органом; г) спрямовані на припинення триваючих порушень конвенційних прав і свобод; г) є актуальними за умови, якщо їх вжиття уможливує відновлення ситуації в тому вигляді, в якому вона була до порушення прав чи свобод людини; д) передбачені положеннями національного законодавства як на рівні спеціального закону, так і на рівні процесуальних кодексів;

3) інші (окремі), які: а) встановлюються безпосередньо ЄСПЛ під час ухвалення рішення як найбільш прийнятні для припинення встановленого у справі порушення; б) зумовлені суспільним резонансом справи, її винятковими обставинами та нагальною необхідністю; в) потребують якнайшвидшого вжиття з боку держави-відповідача; г) вживаються у зв'язку з відсутністю реального вибору інших індивідуальних заходів, які б виправили порушення конвенційних прав.

Література:

1. Захід. *Академічний тлумачний словник української мови*. 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/s/zakhid>.
2. Захід. *Великий тлумачний словик сучасної української мови (з дод. і допов.)* / уклад. і голов. ред. В. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Меры. *Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений* / С. Ожегов, Н. Шведова. 4-е изд., дополн. Москва : Азбуковник, 1999. 944 с. URL: <http://www.ozhegov.com/words/15648.shtml>.
4. Мера. *Большой толковый словарь современного русского языка* / Д. Ушаков. Москва : Альфа-Принт, 2005. VIII. 1239 с.
5. Теория государства и права : курс лекций / под ред. Н. Матузова, А. Малько. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Юристъ, 2002. 776 с.
6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477–IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2006. № 30. Ст. 260.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. / *Рада Європи*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
8. Рішення ЄСПЛ у справі «Тимошенко проти України» (заява № 49872/11) від 30 липня 2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_924.
9. Рішення ЄСПЛ у справі «Назарчук проти України» (заява № 9670/02) від 19 квітня 2005 р. URL: <https://minjust.gov.ua/m/stattya-6-pravo-na-spravedliviyy-sud>.
10. European Court of Human Rights Judgment in the case of “Papamichalopoulos and Others v. Greece” (Application № 14556/89), 24 June 1993. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57836>.

11. Рекомендація № R (2000) 2 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Щодо повторного розгляду або поновлення провадження у певних справах на національному рівні після прийняття рішень Європейським судом з прав людини»: ухвалено Комітетом міністрів на 694-му засіданні заступників міністрів від 19 січня 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_175.
12. Суддя Великої палати ВС Дмитро Гудима розповів про практику Верховного Суду щодо перегляду судових рішень після ЄСПЛ. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/625223/>.
13. Постанова Великої палати Верховного Суду від 29 березня 2018 р. (мправа № 2–2119/12), провадження № 14–1звц18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73195064>.
14. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: компендіум / О. Сердюк та ін.; за заг. ред. О. Сердюка, І. Яковюка. Харків: Право, 2017. 374 с.

Завгородний В. А. Содержание и объем категории «меры индивидуального характера» в аспекте имплементации решений Европейского суда по правам человека

Аннотация. В статье исследуется категория «меры индивидуального характера» в рамках имплементации решений Международного суда Совета Европы в национальную правовую систему, раскрываются её содержание и объем. По результатам исследования автором предложены понятие и виды исследуемого правового явления, выяснена его юридическая природа, а также особенности таких мер.

Ключевые слова: меры, средства, меры индивидуального характера, первичные меры индивидуального характера, дополнительные меры индивидуального характера, отдельные меры индивидуального характера.

Zavgorodnii V. Content and scope of the category of “individual measures” in the aspect of the implementation of the decisions of the European Court of human rights

Summary. In this article, the author examines the legal category of «measures of an individual character» in the aspect of the implementation of decisions of the International Court of Justice of the Council of Europe into the national legal system; its content and scope are disclosed.

According to the results of the study, it was found that measures of individual character – a set of instrumental and technological means. They are expressed in actions by the authorized bodies of state power, their officials and officials, are used for the execution of the final judgment of the European Court and are carried out in order to compensate for the consequences of the established violation, termination of its prolonged action, as well as restoration of the preliminary legal and actual state of the victim. By their legal nature, they: a) have a personality; b) are compensatory and / or retroactively; c) are the first on the time of conducting. Existing measures of an individual nature should be divided into: 1) primary; 2) additional (optional); 3) other (separate).

Key words: measures, means, measures of individual character, primary measures of individual character, additional measures of individual character, separate measures of individual character.